

Motion till riksdagen 2018/19:2046

av Jan Björklund m.fl. (L)

Höj läraryrkets status

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skollagen bör ändras för att ge ökade befogenheter till lärare och rektorer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärarna endast ska kunna undervisa och sätta betyg i de ämnen de har legitimation i och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvecklandet av karriärtjänster såsom huvudlärare, lärare, lektorer och metodiklärare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Skickliga lärare med god löneutveckling och bra arbetsvillkor, stor auktoritet och tydliga befogenheter i klassrummet är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Läraryrkets status har dessvärre sjunkit under lång tid, bland annat för att huvudmännen inte värdesatt de utbildade lärarnas kompetens efter kommunaliseringen 1990.

Lärarbristen i svensk skola har blivit än mer påtaglig. Läraryrkets status håller inte tillräckligt hög kvalitet och lärare tvingas ägna alltför mycket tid till onödigt pappersarbete. Många skolor präglas också av en otrygg och stökig miljö.

Under Liberalernas tid på Utbildningsdepartementet i alliansregeringen 2006–2014 inleddes ett omfattande reformarbete för att höja lärarnas status. Ett system med lärarlegitimation infördes, lärarlönerna höjdes rejält, förstelärarna inrättades och flera fortbildningsinsatser genomfördes såsom Lärarlyftet och Matematiklyftet i syfte att göra läraryrket attraktivt. Därutöver reformerades läraryrkets utbildning och en ny läraryrksutbildning startade.

Reformerna har gett resultat. Läraryrkets attraktivitet har ökat. Den nya läraryrksutbildning som alliansregeringen introducerade 2010 har inneburit att antalet studenter som har sökt till lärarhögskolorna har ökat varje år sedan den nya utbildningen startade. Det

är uppenbart att alliansregeringens arbete med att höja lärarnas status och yrkets attraktivitet fick ett större antal studenter att välja en karriär inom läraryrket. Efter flera års uppgång började dessvärre söktrycket återigen minska under den rödgröna regeringen 2014–2018.

Lärarna ska bestämma det pedagogiska innehållet i undervisningen

När den nuvarande skollagen antogs skärptes kraven på elevernas rätt till inflytande i skolan eftersom studier som gjordes under arbetet med den nya lagen visade att elevernas inflytande i skolan var alldeles för svagt och behövde stärkas.

Tanken var att ett ökat elevinflytande skulle höja elevernas motivation och därmed intresset för att förbättra sina kunskaper. Skolverkets forskningssammanställning och Skolinspektionens terminsvisa enkäter har vid flera tillfällen lyft fram sambandet mellan inflytandet över den egna undervisningen och engagemanget i skolan.

Det är viktigt att eleverna har inflytande över sin skolgång. Det kan gälla flera saker i skolan som t ex mat, lokaler och ordningsregler, och många lärare kommer även fortsättningsvis att diskutera undervisningen med eleverna. Det är dock läraren som har ansvar och ytterst bestämmer hur lektioner ska läggas upp och om läxor, prov och det rent pedagogiska genomförandet av lektionerna.

Skrivningen i den nuvarande skollagen är alltså inte tillräckligt tydlig om vad det är eleverna ska ha inflytande över och vad som ska vara förbehållet professionen i skolan. Det har visat sig att lärare och rektorer känner en enormt stor press över kritik från föräldrar och elever som ifrågasätter undervisningsmetoder, betyg och provresultat. Syftet med det ökade elevinflytandet var aldrig att eleverna skulle få makten över och lägga sig i hur undervisningen ska ske. Läraren måste ha ansvaret för pedagogiken och metodiken.

Skollagen (kap. 4 § 9) bör förtydligas genom att lydelsen ”barn och elever ska ges inflytande över utbildningen” får ett tillägg som lyder ungefär ”dock ej över undervisningen”.

Vi måste stärka tilliten till professionen i skolan. Läraren är skolans viktigaste resurs. Därför är det viktigt att läraren får använda sina pedagogiska kunskaper och inte ständigt känna sig jagad av elever och föräldrar som lägger sig i pedagogiken. Även om det kan finnas andra åtgärder som behövs för att tydliggöra gränsen mellan läraren och eleverna respektive föräldrarnas ansvar skulle förändringen vara en tydlig signal till lärarna att vi tror på dem, och på sikt hoppas vi att det ska bidra till att stärka lärarnas status.

Låt lärare undervisa och sätta betyg i de ämnen de är legitimerade för

Den nuvarande utformningen av lärarlegitimationen innebär att lärarna har rätt att få en tjänst hos en skolhuvudman samt ges rätten att undervisa och sätta betyg. Det är en alltför generell rättighet. För att öka undervisningens kvalitet bör huvudprincipen vara att lärarna endast ska kunna undervisa och sätta betyg i de ämnen de har legitimation i.

Fortsätt att höja lärarnas löner

Under Liberalernas tid på Utbildningsdepartementet i alliansregeringen inleddes ett arbete med att höja lärarnas löner genom olika statliga insatser såsom Lärarlönelyftet och förstelärarreformen. Därutöver skrevs löneavtal med lärarnas fackliga organisationer som gjorde att lärarna fick rejäla löne lyft över snittet på arbetsmarknaden under denna period. Det räcker dock inte, utan för att höja lärarnas status ytterligare bör lönerna höjas ytterligare. Vi står bakom det nuvarande Lärarlönelyftet, men vill att det tydliggörs att lönehöjningen är permanent, kopplad till legitimerade lärare, att den i princip omfattar alla lärarkategorier samt att rektorerna ska ges ett större inflytande över processen.

I ett flertal OECD-rapporter om skolans tillstånd har det framkommit att lärarnas löner i Sverige är extremt sammanpressade och att det i stort sett inte sker någon löneutveckling under hela yrkeskarriären. Huvudmännen måste här ta sitt ansvar för att differentiera lönerna och se till att skickliga lärare ges en god löneutveckling.

Inrätta fler förstelärare i utanförskapsområdena

För elever i skolor i utanförskapsområden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. De elever som har de sämsta förutsättningarna ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna och rektorerna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa ges extra goda löne- och arbetsvillkor. Rektorerna bör få större möjlighet att själva anställa de lärare som de vill ska vara anställda på dessa skolor.

Utveckla karriärtjänsterna för lärare

För att göra läraryrket mer attraktivt och skapa möjligheter att utvecklas i yrket införde alliansregeringen ett särskilt statsbidrag som ger en löneökning på 5 000 kronor per månad till särskilt skickliga lärare med en karriärtjänst som förstelärare. Den rödgröna regeringen 2014–2018 sänkte ambitionen och valde att inte fortsätta att bygga ut karriärtjänstreformen i den takt som alliansregeringen planerade. Karriärtjänsterna bör utvecklas.

Liberalerna föreslår att befattningen som huvudlärare inrättas i alla ämnen och att en huvudlärare ska ha en lön på 5 000 kronor mer per månad än övriga lärare. Huvudläraren ska finnas i låg- och mellanstadiet i ämnen där det förekommer nationella prov och i samtliga ämnen på högstadiet och gymnasiet.

Att lektorer med en avlagd doktors- eller licentiatexamen finns anställda på gymnasiet och högstadiet utvecklar ämneslärarna, stärker samarbetet med högskolor och universitet samt skapar en ytterligare karriärväg. Liberalerna föreslår att lektorer i ämnen inrättas och att en lektor ska ha en lön på 10 000 kronor mer i månaden än övriga lärare.

Det finns ett stort behov av att införa metodik, dvs. undervisningsskicklighet, i lärarutbildningen. Utbildningen i metodik ska bedrivas av yrkesskickliga förstelärare som är verksamma i skolväsendet. Liberalerna föreslår att metodiklektorer ska inrättas vid lärarhögskolorna och att en metodiklektor ska ha ett lönepåslag på 5 000 kronor i månaden. Tjänsterna som huvudlärare och lektor ska regleras i skollagen.

I utredningen ”Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling” (SOU 2018:17) föreslås att den karriärstegsreform som alliansregeringen införde ska utvecklas till ett professionsprogram som ska omfatta rektorer och flera karriärsteg för lärare. För att professionsprogrammet ska bli framgångsrikt föreslår Liberalerna att det kopplas ihop med en löneutveckling.

Liberalerna föreslår att ett års vidareutbildning i ämneskunskaper på universitet ska vara ett krav för huvudmännen att erbjuda för alla lärare inom grundskolan och gymnasiet. Under denna utbildning erhålls 80 procent av ordinarie lön.

Inför lärarassistenter och förbättra it-stödet till lärarna

Lärarnas arbetsmiljö och situation på skolorna måste förbättras. I dag upplever många lärare att allt annat än undervisningen stjäl deras tid, t.ex. administration, föräldrakontakter och rastvaktning. För att minska lärarnas arbetsbörda bör en ny yrkeskategori införas, lärarassistenter. Assistenterna ska kunna ta över administrativa och praktiska uppgifter för att frigöra tid åt lärarna och rektorerna så att de kan ägna sig åt sina kärnuppgifter i skolan. Därutöver måste it-infrastrukturen på skolorna byggas ut så att lärarna och eleverna har modern utrustning och ett starkt datorstöd både för undervisningen och för en väl fungerande administration.

Inför vidareutbildning för lärare

En omfattande vidareutbildning av svensk lärarkår är nödvändig. Det är märkligt att en så stor och viktig yrkeskår, med en så kunskapsorienterad yrkesuppgift, har så lite vidareutbildning, i synnerhet som många lärare arbetar i yrket hela sitt yrkesliv.

Liberalerna föreslår att ett års vidareutbildning i ämneskunskaper på universitet ska vara ett krav för huvudmännen att erbjuda för alla lärare inom grundskolan och gymnasiet. Utbildningen ska avse legitimerade lärare som har minst tio års tjänstgöring som lärare bakom sig. Under denna utbildning erhålls 80 procent av ordinarie lön, vilket motsvarar det som förr kallades tjänstledighet med B-avdrag. Utbildningen ska avse fördjupning i de ämnen eller ämnesmetodik som läraren redan är behörig i, eller studier för att bli behörig i ytterligare ämne. Studierna kan bedrivas på heltid eller deltid, ett år i sträck eller uppdelat under flera perioder.

Jan Björklund (L)

Tina Acketoft (L)

Gulan Avci (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Joar Forssell (L)

Roger Haddad (L)

Maria Arnholm (L)

Juno Blom (L)

Bengt Eliasson (L)

Helena Gellerman (L)

Robert Hannah (L)

Fredrik Malm (L)

Lina Nordquist (L)

Johan Pehrson (L)

Arman Teimouri (L)

Allan Widman (L)

Maria Nilsson (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Barbro Westerholm (L)